

Terveyden edistäminen

HALLITUKSEN POLITIIKKAOHJELMA

TERVEYS 2015

Johtamisen rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä

HYVINVOIVA JA TERVE KUNTA
ministerin työkokous Oulussa 02.09.2008

Kehittämispäällikkö, FT Kerttu Perttilä
Stakes

Mitä ovat hyvinvoivan ja terveen kunnan tunnusmerkit?

- Terve elinympäristö
- Terveet ja hyvinvoivat asukkaat ja työntekijät
- Hyvinvointia ja terveyttä tukeva päätöksenteko ja toimeenpanorakenne
- Terve kuntatalous

Käsittely

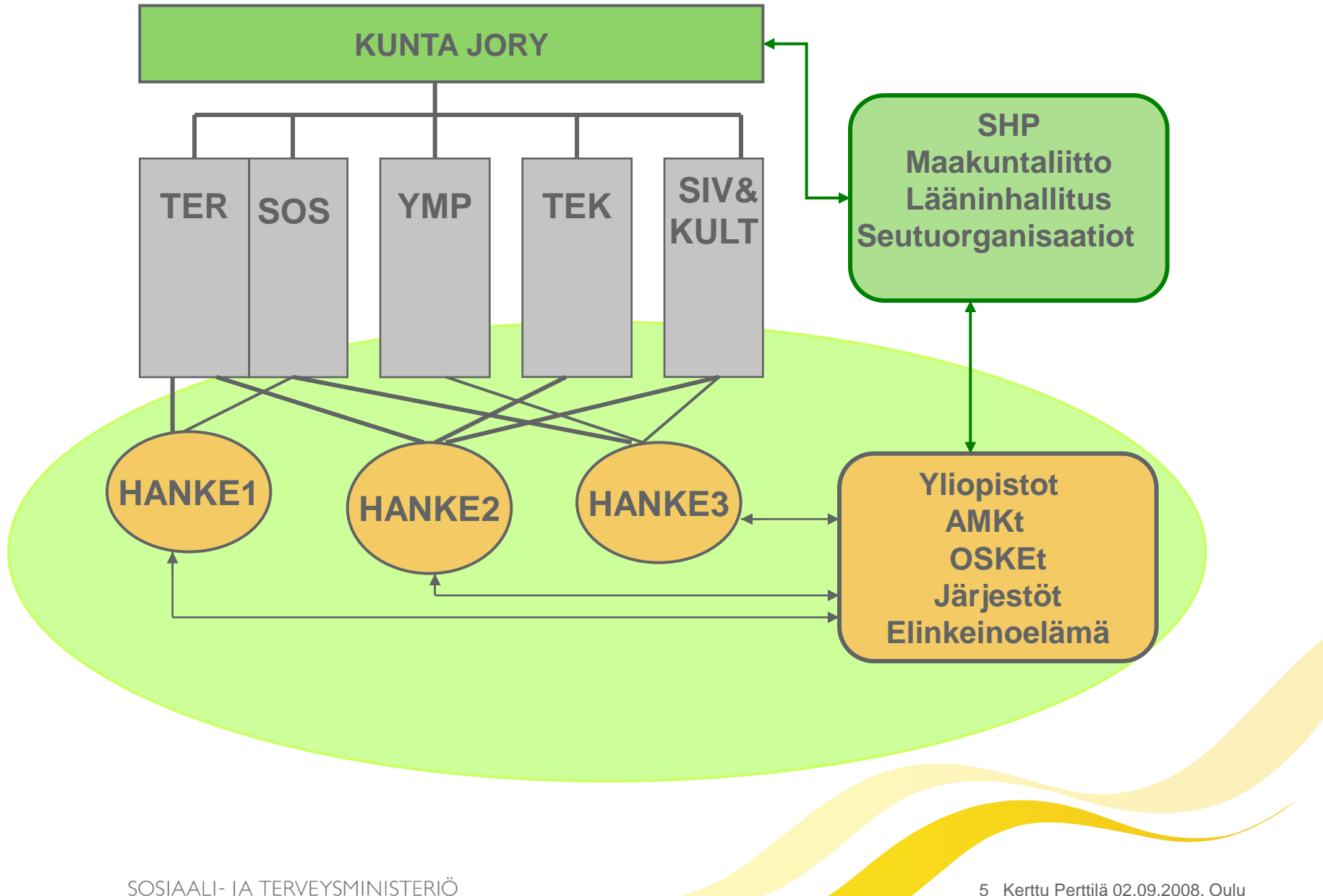
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
  - kunnan ja kuntayhteisön tehtävänä
  - valmisteilla olevan terveydenhuoltolain mukaan
- Terveyden edistämisen rakenteet - johtamisen rooli
- Terveyden edistämisen johtamisjärjestelmät
  - kunnassa
  - yhteistoiminta-alueilla
  - alueellisesti (SHP, seutukunta, maakunta)
  - erilaisissa organisaatioissa
- Johtamisen haasteita
- Yhteenvedo

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa

tarkoittaa

- kaikkea sitä toimintaa, jonka tavoitteena on lisätä ihmisten terveyttä, toimintakykyä ja hyvän elämän edellytyksiä sekä vähentää väestöryhmien välisiä terveyseroja
- yksilön terveyskäyttäytymisen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen lisäksi kaikkea sitä toimintaa, jolla pyritään muuttamaan sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöön liittyviä olosuhteita hyvinvointia ja terveyttä edistäväksi

Terveyden edistämisen kehittämistyö nykykäytännöissä

Lausunnoilla olevan uuden terveydenhuoltolain (17 §) mukaan kuntien tulee

- **seurata asukkaiden terveydentilaa** ja siihen vaikuttavien tekijöiden kehitystä väestöryhmittäin
- **ottaa terveystieteelliset näkökohdat huomioon** kaikissa kunnan toiminnoissa
- **laatia suunnitelma** terveyden edistämisen toimista ja palveluista ja niihin varattavista voimavaroista, suunnitelma hyväksytään kunnanvaltuustossa osana kuntastrategiaa ja talous- ja toimintasuunnitelman valmistelua
- **sopia yhteistyöstä** poikkihallinnollisesti ja muiden toimijoiden kanssa sekä yhteistoiminta-alueilla sosiaali- ja terveydenhuollon ja peruskuntien muiden hallinnonalojen kanssa

**KASTE -ohjelman mukaan
hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
edellyttää hyvää johtamista, toimivia
yhteistyörakenteita ja riittäviä voimavaroja**

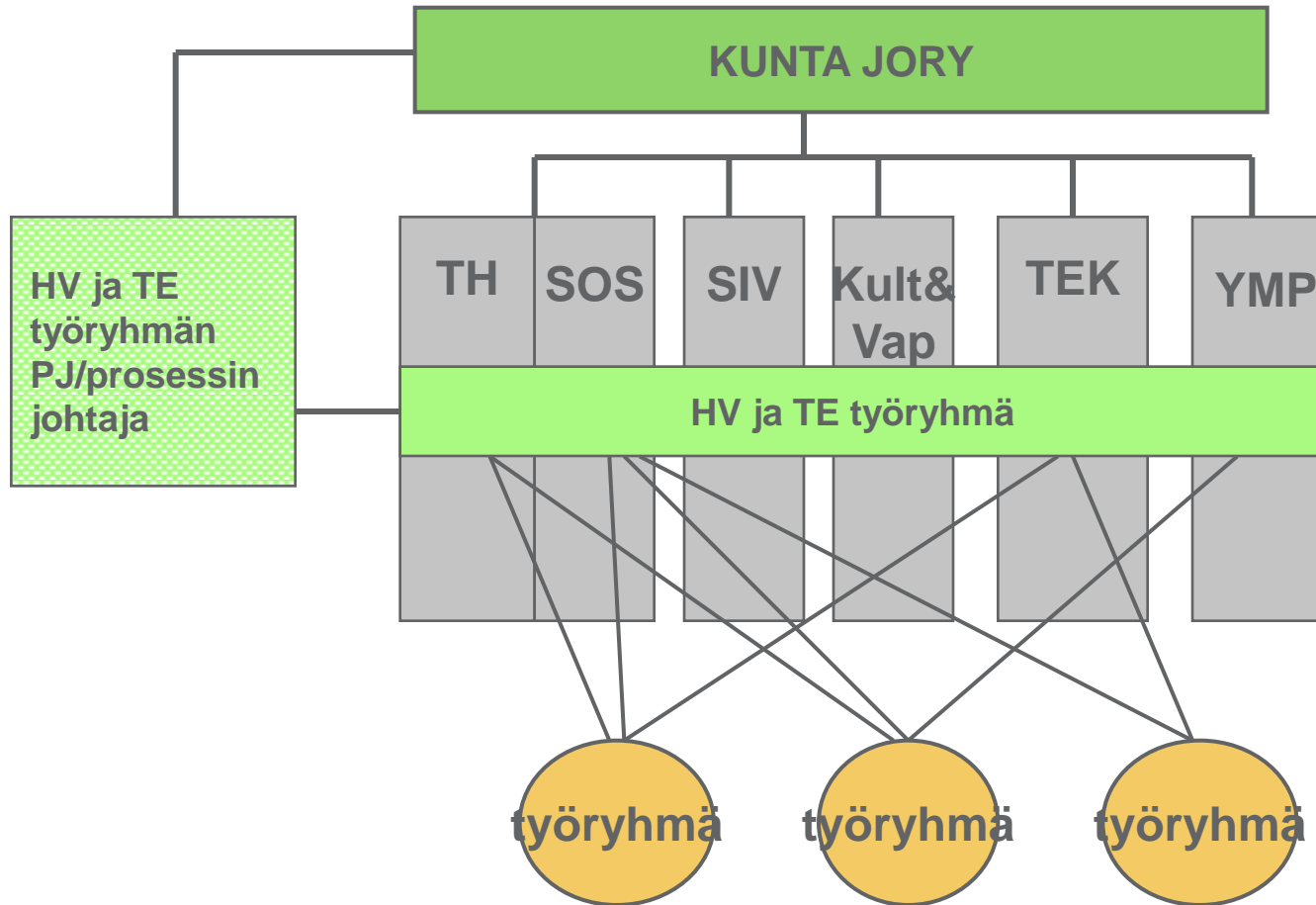
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimeenpanorakenteet

1. Lainsäädäntö
2. Tietopohja ja seuranta järjestelmät
3. Strategiaperusta ja toimeenpanosuunnitelmat
  - alue-, kunta- ja toimipaikkatasolla
4. Päätöksentekojärjestelmä ja sopimukset
  - johtamisjärjestelmä ja vastuut
  - toimeenpanon organisointi ja yhteistyökäytännöt
  - rahoitus
5. Toimintakäytännöt ja -mallit
6. Koulutus ja osaamisen varmistaminen
  - ammatillinen ja strateginen
7. Arviointi ja raportointijärjestelmä
  - kustannukset, vaikuttavuus

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisjärjestelmä

- kunnassa
- yhteistoiminta-alueella; kuntayhtymässä tai isäntäkuntamallissa
- alueellisena vastuuna; sairaanhoitopiiri, maakuntaliitto, seutukunnat
- erilaisissa organisaatiomalleissa; tilaaja-tuottaja mallit, elämänkaarimallit, prosessijohtamisen mallit

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisjärjestelmä kunnassa

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisjärjestelmä kunnassa

- Hyvinvointivastuu kuuluu kunnan ylimmälle johdolle (kunnan johtoryhmä)
- Tavoitteet asetetaan kuntastrategiassa, toimeenpano vastuutetaan ja toiminta resursoidaan toiminta- ja taloussuunnitelmassa
- Operatiivinen vastuu asioiden valmistelusta, toteutuksesta, yhteistyöstä ja seurannasta hv&te työryhmällä; pj vastaa jorylle
- Hv&te työryhmän/ohjausryhmän jäsenet hallinnonalojen vastuuhenkilöitä, myös muut toimijat

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän/ohjausryhmän tehtävät

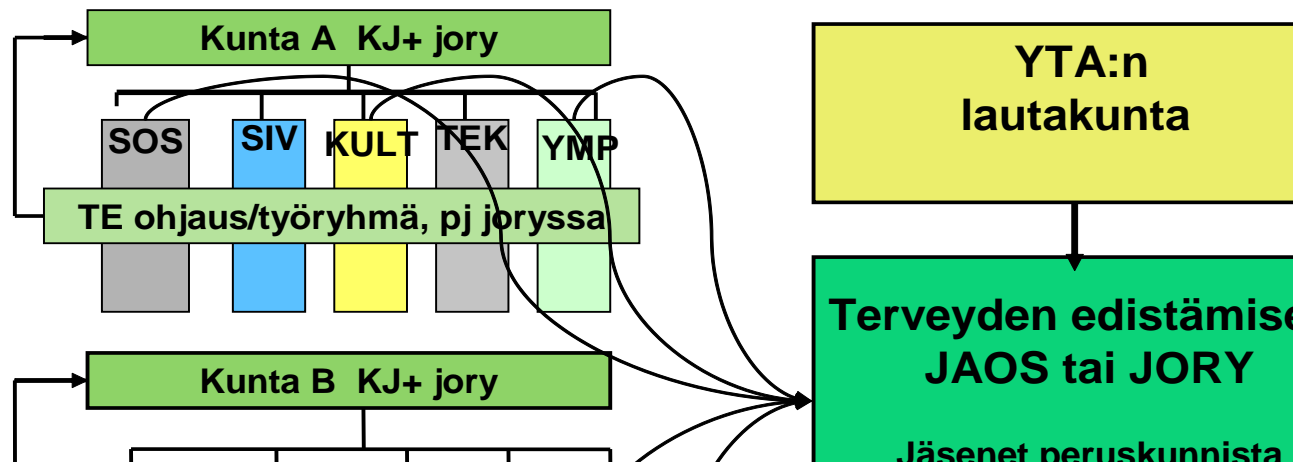
- valmistella hyvinvointikertomus ja hv-strategia osana kuntastrategiaa
- vastata strategian toteutumisesta; sopia eri hallinnonalojen kesken tavoitteiden toteutuksesta (tehtävistä)
- nimetä tarvittavat yhteistyötyöryhmät
- sopia voimavarojen kohdentamisesta
- seurata ja arvioida hyvinvoinnin ja terveydentilan kehittymistä ja palvelujärjestelmän kykyä vastata hyvinvointitarpeisiin
- vastata koulutuksen järjestämisestä ja osaamisen vahvistamisesta
- koordinoita terveysvaikutusten arviointia

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen keinoja

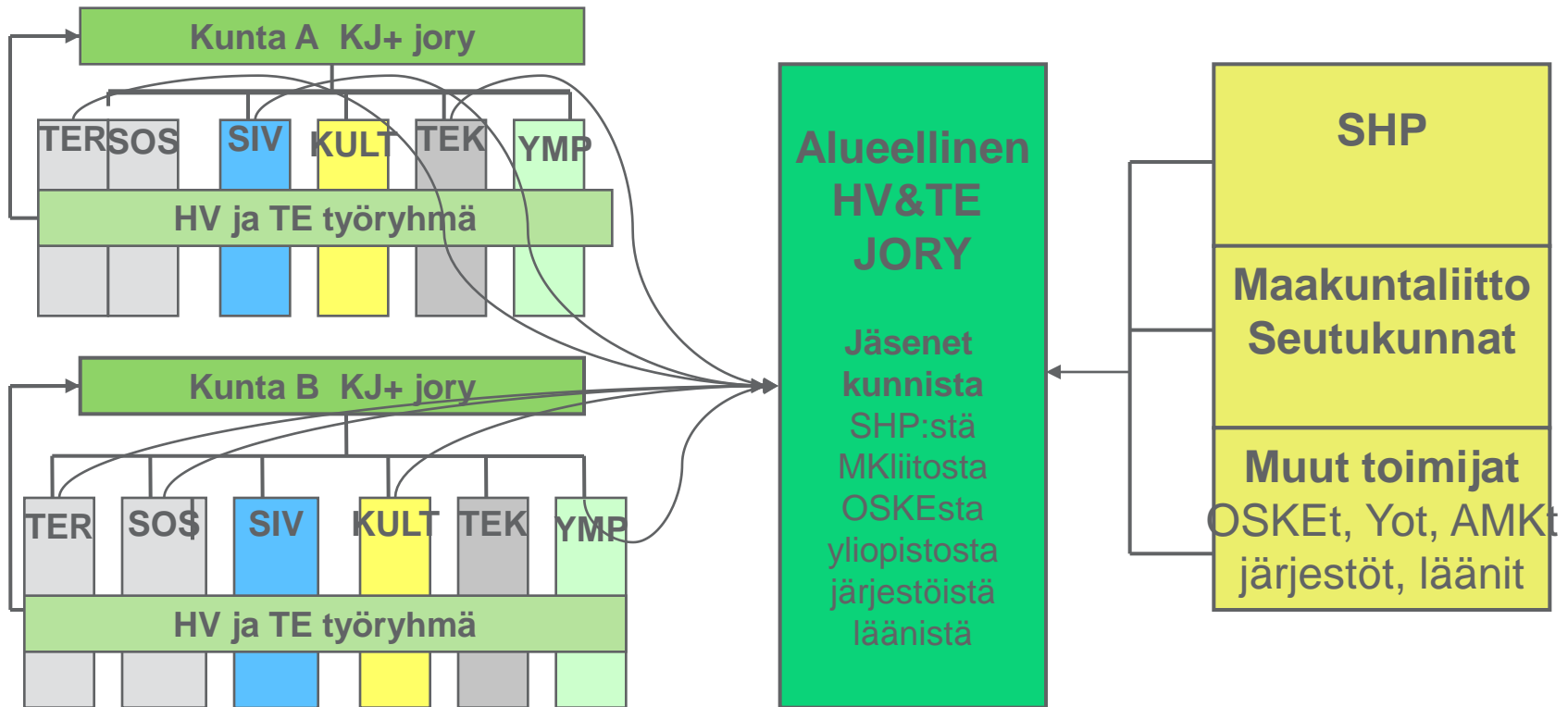
(Esimerkkejä toiminnan painoalueista kunnassa)

- kuntalaisten elinolojen parantaminen, terveyserojen kaventaminen
- palvelujen kehittäminen kuntalaisten hyvinvointitarpeiden pohjalta, esim. moniammatillisen perhepalvelujärjestelmän kehittäminen
- lasten ja lapsiperheiden varhainen tuki ja ongelmiin tarttuminen, ehkäisevä lastensuojelutyö
- kansantautien ehkäisy, terveellisten elämäntapojen vahvistaminen
- mielenterveyden edistämisen toimintakäytäntöjen kehittäminen
- ehkäisevän päihdetyön käytäntöjen ja menetelmien kehittäminen
- koulu- ja opiskeluhuollon/terveydenhuollon vahvistaminen
- ikäihmisten terveyden ja toimintakyvyn vahvistaminen
- yhteisöllisyyden ja kuntalaisten osallistumisen vahvistaminen
- ympäristön terveyttä edistävä suunnittelu

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisjärjestelmä yhteistoiminta-alueella

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen alueellinen johtamisjärjestelmä

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen alueellisena tehtävänä

- Alueellinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmä
  - jäsenet kuntien eri hallinnonaloilta ja muiden toimijoiden edustajista
- Johtoryhmän/ohjausryhmän tehtäviä
  - koordinoida hyvinvointiohjelman/suunnitelman valmistelua, yksikkönä kunta
  - yhteensovittaa alueen ja kuntien hyvinvointistrategiat/suunnitelmat
  - sopia kehittämistyön koordinaatiosta ja rahoitusvastuista
  - luoda alueellinen terveystieto- ja seurantajärjestelmä, jossa kuntakohtainen raportointijärjestelmä
  - huolehtia osaamisen vahvistamisesta/koulutuksen järjestäminen

Johtaminen erilaisissa organisaatio- ja toimintamalleissa

- **Elämänkaarimallin** mukainen palvelujärjestelmä -> terveyden edistämisen työryhmä koostuu sen mukaisten toimialojen vastuuhenkilöistä.
- **Tilaaaja-tuottajamallin** sovelluksissa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisvastuu on tilaajaorganisaatiolla, tuottajaorganisaation sovittava horisontaalisesta yhteistyötä
- **Prosessijohtamisen** käytännöissä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on yksi ydinprosesseista, osaprosessit muodostuvat strategian mukaisesti.

Johtamisen haasteita

- Hyvinvointivastuut jakaantuvat
  - kunta, kuntayhtymä, terveystiimi, sairaanhoitopiiri, maakunta
  - kuntajohto, eri hallinnonalojen johto, muiden toimijoiden vastuut
- Sisällöllinen osaaminen hajaantuu
  - sosiaali- ja terveydenhuolto
  - muut hallinnonalat
  - muut toimijat (järjestöt, seurakunta, poliisi, oppilaitokset)
- Tilaaja-tuottajamallit
  - mitä tilataan ja miten eri hallinnonalojen välinen yhteistyö tuotetaan
- Prosessijohtamisen mallit
  - kuka/ketkä ovat prosessin omistajia
- Vaatii pitkäjänteisyyttä - tulokset nähtävissä pitkällä aikavälillä ja mitattavissa usein epäsuorasti

Yhteenveto

- Kuntajohdon tuki hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen onnistumiselle erittäin tärkeä!
- Hv ja Te työ onnistuu vain jos yhteisesti sovitut tavoitteet, jotka sisältyvät kuntastrategiaan ja toiminta- ja taloussuunnitelmiin, toimeenpanorakenteet kunnossa, asetetuille tavoitteille osoitettu voimavarat ja osaamisesta huolehdittu
- Panostaminen hyvinvointiin ja terveyteen on tuottava investointi!
- Alueellinen yhteistyö yhdistää voimavaroja ja osaamista, kunta tärkein toimija
- Vaikuttavuuden mittarina terve ympäristö, terveet ja hyvinvoivat asukkaat ja työntekijät, hyvinvointia tukeva päätöksentekojärjestelmä ja terve kuntatalous

Kuntakyselyn 2007 tuloksia - Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnissa ja Oulun läänissä (Stakes Työpapereita 16/2008)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamiseen liittyviä kysymyksiä	Tilanne koko maassa Kyllä (%)	Tilanne Oulun läänissä Kyllä (%)
Sisältääkö kuntasi kuntastrategia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteita?	64	64
Sisältääkö kuntasi toiminta- ja taloussuunnitelma hv & te liittyviä tavoitteita?	72	76
Onko kunnassasi laadittu hyvinvointikertomus tai sitä vastaava asiakirja?	37	44
Käytetäänkö kunnassasi valtuuston hyväksymiä hyvinvointi-indikaattoreita kuvaamaan asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia?	15	22
Näkyykö sosioekonomisista syistä johtuvien terveyserojen kaventaminen riittävästi kuntasi strategiassa?	54 (ei näy riittävästi)	
Seurataanko kunnassasi systemaattisesti väestön elintapoja (päihteet, ravitseminen, liikunta)?	62	
Onko kunnassasi nimetty eri hallinnonalojen edustajista koostuva terveyden edistämisen johtoryhmä tai työryhmä?	jory: 16 työryhmä: 22	jory: 17 työryhmä: 22 alueell.työr. 52
Onko kunnassasi terveyden edistämisen suunnittelija tai koordinaattori?	18	17
Onko kunnassasi käytössä päätösten ennakoarviointi (IVA, TVA, SVA)	38	50
Onko järjestetty hv ja te liittyvää koulutusta kuntajohdolle, luottamushenkilöstölle tai henkilöstölle?	kj + lh: 35 henkilöstö: 54	kj + lh: 52 henkilöstö: 72

Lisätietoja

HYVINVOIVA JA TERVE KUNTA (www.Terveys2015.fi)
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä kuntajohdolle
Stakes/Kuntapalvelut

SOTKANET (www.sotkanet.fi) - keskeiset väestön hyvinvointia ja terveyttä koskevat tiedot kaikista Suomen kunnista - sosiaali- ja terveystietojen indikaattorit yhdessä tietopankissa

Terveyden edistämisen laatusuositus (STM: julkaisuja 2006:19)